Φανατικός, παράφορος, προκλητικός. Και συνάμα παπάς. Αληθινό εκρηκτικό κοκτέιλ, ο Γρηγόριος Φλέσσας - Δικαίος ποτέ δεν κώλωνε. Πολύ περισσότερο εκείνη τη στιγμή που είχε αρπάξει τον Παναγιώτη Αναγνωστόπουλο απ' τον λαιμό και με καθόλου χριστιανικό τρόπο του εξηγούσε πως μόνον αν του τα ξερνούσε όλα υπήρχε περίπτωση να γλιτώσει απ' τα χέρια του. Ο Αναγνωστόπουλος κοιτούσε τον Παπαφλέσσα κατά πρόσωπο, προσπαθώντας να καταλάβει αν μπλοφάριζε ή όχι. Όμως τα μάτια του αρχιμανδρίτη πετούσαν σπίθες, τα μάγουλά του είχαν κοκκινίσει. Σίγουρα κάποιος καλός θεός τον συγκρατούσε ακόμα.

Ο Παναγιώτης Αναγνωστόπουλος ανήκε στους αρχηγούς της Φιλικής Εταιρείας. Είχε και την έγκριση των άλλων να πλησιάσει τον τρελοπαπά. Ο Παπαφλέσσας ήταν πανάξιος της φήμης που τον ακολουθούσε. Γεννημένος το 1788 στην Πολιανή της Μεσσηνίας, είχε σπουδάσει στην καλή σχολή της Δημητσάνας και είχε γίνει καλόγερος. Το ράσο δεν κατάφερε να περιορίσει την παραφορά του. Με λυμένο διαρκώς το ζωνάρι για καβγά, δεν ήταν έκπληξη το ότι σκυλόβρισε τον Τούρκο ισχυρό της περιοχής και βρέθηκε να τρέχει κυνηγημένος από ολόκληρο στρατιωτικό απόσπασμα, ώσπου μπήκε σ' ένα καΐκι και πέρασε στη Ζάκυνθο. Από εκεί, βρέθηκε στην Κωνσταντινούπολη, υπηρέτησε στο πατριαρχείο κι έγινε αρχιμανδρίτης. Ο φλογερός πατριωτισμός του δεν κρυβόταν. Οι φιλικοί τον ήθελαν αλλά και φοβούνταν μήπως με κάποια από τις συνηθισμένες αποκοτιές του τα τίναζε όλα στον αέρα. Στα 1818, αποφάσισαν να τον ψαρέψουν. Το δύσκολο έργο ανέλαβε ο Αναγνωστόπουλος.

Για μέρες, ο Παπαφλέσσας έκανε τον χαζό. Όταν ο φιλικός κατάλαβε πως αντί να ψαρέψει τον παπά, τον ψάρευε εκείνος, ήταν πολύ αργά. Μόλις ο αρχιμανδρίτης πείστηκε ότι υπήρχε επαναστατική οργάνωση, έπιασε τον φιλικό απ' τον λαιμό. Τον ανάγκασε να του τα πει όλα. Κι έπειτα, τον έβαλε να τον οδηγήσει στην Ανώτατη Αρχή. Έκπληκτοι οι Εμμανουήλ Ξάνθος και Αθανάσιος Τσακάλωφ τον είδαν φάντη μπαστούνι μπροστά τους. Υπέκυψαν στις απαιτήσεις του. Με το «έτσι θέλω», ο Παπαφλέσσας εγκαταστάθηκε στην Ανωτάτη Αρχή της Φιλικής Εταιρείας, περίπου στη θέση του Νικόλαου Σκουφά που είχε πεθάνει τον Ιούλιο εκείνης της χρονιάς.

Έτσι κι αλλιώς, τα πράγματα δεν πήγαιναν και τόσο καλά για την οργάνωση. Οι ηγέτες της μαζεύτηκαν στην Κωνσταντινούπολη, κάτω από τη μύτη των Τούρκων, να δουν τι θα κάνουν. Η σύσκεψη ήταν θυελλώδης. Ο Τσακάλωφ αντιμετώπιζε ακόμα και το ενδεχόμενο της διάλυσης. Στις 22 Σεπτεμβρίου του 1818, πάρθηκε η μεγάλη απόφαση: Θα προχωρούσαν.

Στα 1819, στην Ανώτατη Αρχή της Φιλικής Εταιρείας μπήκε κι ο πάμπλουτος και ισχυρός στην περιοχή της Μολδαβίας Γεώργιος Λεβέντης. Στα 1820, η οργάνωση απέκτησε σπουδαίο αρχηγό: Τον Αλέξανδρο Υψηλάντη. Παπαφλέσσας και Λεβέντης κάθισαν κι έφτιαξαν το «σχέδιον γενικόν», ένα πρόγραμμα δράσης για το πώς θα γινόταν η επανάσταση. Στις 7 Οκτωβρίου του 1820, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης το ενέκρινε τροποποιημένο: «Ημέρα Χ» ορίστηκε η 25η Μαρτίου του 1821: Όσο ακόμα πολεμούσε ο Αλή πασάς στα Γιάννενα, ο Υψηλάντης θα επαναστατούσε τις παραδουνάβιες ηγεμονίες, ενώ ο Παπαφλέσσας ανέλαβε τον Μοριά.

Ο αρχιμανδρίτης έγραψε του Κολοκοτρώνη να πάει στη Μάνη, εξασφάλισε για τον εαυτό του χαρτιά που τον βάφτιζαν «πατριαρχικό έξαρχο», πέρασε από το Αϊβαλί, φόρτωσε ένα καράβι μπαρούτι και όπλα, το έστειλε κι αυτό στη Μάνη και διέσχισε το Αιγαίο. Μέσα Δεκεμβρίου του 1820, βρισκόταν κι αυτός στη Μάνη. Βρήκε τους Τούρκους του Μοριά ενημερωμένους για την άφιξή του και πρόθυμους να τον διευκολύνουν στις μετακινήσεις του.

Χωρίς να ξέρουν για ποιο λόγο ήρθε, οι πρόκριτοι κι ο επίσκοπος Παλαιών Πατρών Γερμανός τον δέχτηκαν εχθρικά. Στις 6 Ιανουαρίου του 1821, έφτασε στη Μάνη κι ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Ο «πατριαρχικός έξαρχος» ανέβηκε στην Αχαΐα και διαπίστωσε πως υπήρχαν σοβαρές κτηματικές διαφορές ανάμεσα στα μοναστήρια της Αγίας Λαύρας και των Ταξιαρχών. Οργανώθηκε σύσκεψη στη Βοστίτσα (σημερινό Αίγιο) με τη συμμετοχή και των προκρίτων. Οι Τούρκοι την επέτρεψαν, αφού ενημερώθηκαν σχετικά.

Η διάσκεψη στη Βοστίτσα άρχισε στις 26 Ιανουαρίου 1821 και κράτησε ως τις 29 του μήνα. Εκεί, ο Παπαφλέσσας ανακοίνωσε, ποιος πραγματικά ήταν και για ποιο λόγο είχε έρθει. Η επανάσταση, τους είπε, είχε προγραμματιστεί για τις 25 Μαρτίου, γιορτή του Ευαγγελισμού.

Η ανακοίνωση ακούστηκε σαν κεραυνός. Μερικοί ζήτησαν αναβολή. Πρότειναν τις 23 Απριλίου, που είναι του Αϊ Γιώργη ή τις 21 Μαΐου, που είναι Κωνσταντίνου και Ελένης. Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός υπέβαλε έντεκα ερωτήσεις. Στο τέλος, κάποιος ρώτησε:

«Ποιος θα κυβερνά, μετά την επανάσταση;».

Ο Παπαφλέσσας απάντησε πως αυτό θα το αναλάμβαναν, όσοι είχαν πείρα. Η απάντηση δεν τους ικανοποίησε και οι αντιρρήσεις συνεχίστηκαν. Ο αρχιμανδρίτης φούντωσε και τους απείλησε πως θα ξεκινήσει με 2.000 Μανιάτες χωρίς αυτούς. Αναγκάστηκαν να δεχτούν.

Ο Παπαφλέσσας έφυγε για τη Μάνη, αφού πρώτα έβαλε κάποιους φιλικούς να οργανώσουν επεισόδια που θα εξέθεταν τους πρόκριτους στα μάτια των Τούρκων. Έτσι, θα τους είχε δεμένους. Στις τάξεις των κοτζαμπάσηδων επικρατούσε εκνευρισμός. Κάποιοι πρότειναν να καταδώσουν τον τρελοπαπά στις τουρκικές αρχές. Κάποιοι άλλοι προτιμούσαν να τον δολοφονήσουν, ώστε να είναι σίγουροι. Ούτε το ένα ήταν εύκολο ούτε το άλλο. Ο παπάς ποτέ δεν κυκλοφορούσε μόνος, ενώ τα στημένα επεισόδια είχαν κάνει τους Τούρκους ν' αγριέψουν.

Το πλοίο με τα πολεμοφόδια από το Αϊβαλί έφτασε στη Μάνη μέσα Μαρτίου. Με τέχνασμα, ο Παπαφλέσσας έπεισε τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη να το εκτελωνίσει. Χώρισε τα πολεμοφόδια κι ανέθεσε τη μεταφορά τους σε δυο ομάδες: Την πρώτη με αρχηγό τον Νικήτα Σταματελόπουλο (αργότερα, θα τον ονόμαζαν Νικηταρά Τουρκοφάγο) και τη δεύτερη με τον Χρήστο Αναγνωσταρά. Ο διοικητής της Καλαμάτας, Σουλεϊμάν αγάς Αρναούτογλου, έμαθε πως κάποιοι ένοπλοι μεταφέρανε κάποια φορτία. Τον καθησύχασαν πως ήταν χωρικοί που κουβαλούσαν λάδι. Τα όπλα, τα είχαν, «επειδή ακούστηκε πως κυκλοφορούσαν ληστές». Ο αγάς πείσθηκε και ζήτησε από τον Πετρόμπεη να στείλει τον γιο του, Ηλία, να ενισχύσει τη φρουρά της πόλης!

Στις 17 Μαρτίου 1821, όλα ήταν έτοιμα. Οι αγωνιστές μαζεύτηκαν στο ναό των Ταξιαρχών, στην Αρεόπολη της Μάνης, όπου έγινε δοξολογία κι ευλογήθηκαν τα λάβαρα του Αγώνα. Στις 20, ο Ηλίας Μαυρομιχάλης μπήκε με 150 άνδρες στην Καλαμάτα «να ενισχύσει τη φρουρά». Είπε στον Αρναούτογλου πως οι πληροφορίες μιλούσαν για πολλούς ληστές και καλά θα ήταν να έρθουν κι άλλοι για τη φρουρά. Ο διοικητής δέχτηκε.

Στις 22 Μαρτίου, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης με τους Μοϋρτζινους και 2.000 άντρες έπιασε τους λόφους προς τη Σπάρτη. Ο Παπαφλέσσας με τον Αναγνωσταρά και τον Σταματελόπουλο, την άλλη πλευρά. Ο Αρναούτογλου κάτι κατάλαβε αλλά ήταν αργά να αντιδράσει. Στις 23 Μαρτίου, οι επαναστάτες μπήκαν στην πόλη. Οι Τούρκοι παραδόθηκαν. Το μεσημέρι, οι καμπάνες χτυπούσαν χαρμόσυνα και 24 ιερείς ευλογούσαν τις σημαίες κι όρκιζαν τους αγωνιστές. Την ίδια μέρα, έπεφτε κι η Βοστίτσα. Στις 26, παραδίδονταν οι Τούρκοι στα Καλάβρυτα. Η επανάσταση είχε ξεκινήσει.

Ο Παπαφλέσσας δεν έμεινε αργός. Πότε ως επικεφαλής στρατιωτικών αποσπασμάτων, πότε στο πλάι του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, πότε με τον Δημήτριο Υψηλάντη, πολεμούσε παράτολμα όπου υπήρχε μάχη. Τον Δεκέμβριο του 1821, βρέθηκε πληρεξούσιος στη συνέλευση της Επιδαύρου. Έμπλεξε με την πολιτική. Η δεύτερη συνέλευση (του Άστρους), το 1823, τον εξέλεξε υπουργό Εξωτερικών. Ο εμφύλιος τον βρήκε στο στοιχείο του.

Έπαιζε και στα δυο ταμπλό κι απέδειξε ότι, εκτός από φλογερός πατριώτης, μπορούσε άνετα να είναι και «φιλόδοξος, φίλαυτος, ταραχοποιός». Πολλοί του καταλογίζουν ότι προσπαθούσε να γυρίσει έτσι τα πράγματα, ώστε να γίνει αυτός ο ηγέτης της χώρας. Ήταν μέλος της κυβέρνησης Κουντουριώτη, με τον Κολοκοτρώνη, τον Ζαΐμη και τον Λόντο στη φυλακή, όταν τον Φεβρουάριο του 1825 ο Ιμπραήμ έκανε απόβαση στον Μοριά επικεφαλής των αιγυπτιακών στρατευμάτων.

Ο Παπαφλέσσας πρότεινε να δοθεί αμνηστία, να απελευθερωθούν όλοι οι κρατούμενοι και ενωμένος ο λαός να αντιμετωπίσει τον εισβολέα. Οι καρέκλες, όμως, μετρούσαν περισσότερο από τον κίνδυνο. Η πρότασή του απορρίφθηκε. Μάνιασε. Ανέβηκε στο βήμα της Βουλής κι ανάγγειλε ότι θα μαζέψει 10.000 οπλοφόρους, θα αντιμετωπίσει τον Ιμπραήμ και ή θα πεθάνει ή θα νικήσει. Αν όμως, τα κατάφερνε, υποσχέθηκε να γυρίσει με τον στρατό του και να απελευθερώσει ο ίδιος τους φυλακισμένους.

Οι αριθμοί δεν του βγήκαν. Μόλις και μετά βίας μάζεψε 2.000 μαχητές. Βάδισε εναντίον του εισβολέα και έφτασε πρώτος στο Μανιάκι, κοντά στην Πύλο. Του φάνηκε καλή τοποθεσία για μάχη. Έβαλε να φτιάξουν πρόχειρες οχυρώσεις και περίμενε τον εχθρό. Ο αιγυπτιακός στρατός φάνηκε πολυπληθής και φοβερός. Οι οχυρωμένοι τα χρειάστηκαν. Έφυγαν οι πολλοί. Έμειναν ο Παπαφλέσσας κι άλλοι τριακόσιοι. Ο παπάς είχε γίνει θηρίο. Ανέβηκε σε μια πέτρα κι έβγαλε πύρινο λόγο. Είχαν κότσια και θα νικούσαν!

Η μάχη άναψε στις 20 Μαΐου του 1825. Οι Αιγύπτιοι χιμούσαν κατά κύματα εναντίον των Ελλήνων κι αποκρούονταν. Όμως, όλο και λιγότεροι υπερασπιστές έμεναν μετά από κάθε επίθεση. Και οι Αιγύπτιοι εξακολουθούσαν να είναι χιλιάδες. Εξακόσιοι από αυτούς κείτονταν νεκροί αλλά ο Ιμπραήμ συνεχώς διέτασσε νέες επιθέσεις. Το σούρουπο, όλοι οι υπερασπιστές ήταν νεκροί. Ο Ιμπραήμ έβαλε να του βρουν το κουφάρι του αρχηγού. Έστησε τον νεκρό Παπαφλέσσα όρθιο να ακουμπά σ' ένα δέντρο. Είπαν ότι έμεινε πολλή ώρα να κοιτά τον εχθρό του. Κι ότι, κάποια στιγμή, σηκώθηκε στις μύτες των ποδιών του και τον φίλησε στο μέτωπο.

Δυο βδομάδες αργότερα, στις 13 Ιουνίου του 1825, ο Ιωάννης Μακρυγιάννης θα σταματούσε τον Ιμπραήμ στους Μύλους, στο δρόμο από την Τρίπολη προς το Ναύπλιο. Θα ήταν η πρώτη και αποφασιστική νίκη κατά των Αιγυπτίων.

(Έθνος, 7.10.1997) (τελευταία επεξεργασία, 1.9.2011)